

## **LA FESTA DE SANT ANTONI D'ASCÓ, PATRIMONI FESTIU DE CATALUNYA**

*BIEL PUBILL SOLER*

*Secció d'Etnologia del CERE*

*Associació Cultural Lo Llaüt*

**JOSEP M. RADUÀ SERRA**

*Secció d'Etnologia del CERE*

*Associació Cultural Lo Llaüt*

### **RESUM**

L'any 2010 la festa de Sant Antoni d'Ascó va rebre el reconeixement com a festa patrimonial d'interès nacional per part del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya. Així s'assolia una fita que s'havia perseguit en els darrers anys quan es va veure la possibilitat d'aconseguir l'esmentada declaració per una celebració que ha sabut mantenir inalterable al llarg del temps un corpus festiu consolidat, a la vegada que ha servit per impulsar la difusió i promoció de la festa arreu del país. Abans d'aquesta catalogació, Sant Antoni d'Ascó ja havia estat reconeguda pel Consell Comarcal de la Ribera d'Ebre com la primera festa d'interès etnològic de la nostra comarca (2005). Amb aquest article es vol fer una pinzellada del procés que va acabar desembocant en aquest reconeixement que serveix, sens dubte, per posar en valor el patrimoni festiu de casa nostra.

### **EL CATÀLEG DEL PATRIMONI FESTIU DE CATALUNYA**

L'any 2006 el Govern català va aprovar la creació del Catàleg del Patrimoni Festiu de Catalunya com a instrument on consten totes les festes, celebracions comunitàries i elements festius amb vigència arreu del país. Per formar-ne part, les festes i els elements festius tradicionals o patrimonials d'interès nacional han de constituir manifestacions de la cultura tradicional catalana d'especial arrelament i rellevància.

Per tal de diversificar el reconeixement es creen una sèrie de categories:

- a) Festa popular d'interès cultural
- b) Festa tradicional d'interès nacional

- c) Element festiu tradicional d'interès nacional
- d) Festa patrimonial d'interès nacional
- e) Element festiu patrimonial d'interès nacional

Amb l'aprovació del Catàleg i a partir dels primers passos realitzats pels Majorals del trienni 2004-2006 es va iniciar el procediment perquè la festa de Sant Antoni d'Ascó fos inclosa en l'esmentat Catàleg. Va ser així com l'Ajuntament d'Ascó va trametre la preceptiva carta al director del Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana (CPCPTC), aleshores el Sr. Ramon Fontdevila Subirana, expressant la voluntat d'ésser catalogats. Un cop acceptada la sol·licitud, el CPCPTC demana que es nomeni un representant com a interlocutor, el qual esdevindrà el contacte permanent i únic amb el Centre i serà el responsable de facilitar la documentació necessària —des de l'Ajuntament d'Ascó es va proposar que aquesta tasca recaigués en la persona de Josep M. Raduà. Per un altre costat, el CPCPTC també nomena un interlocutor per tal de facilitar els tràmits i resoldre els dubtes que puguin anar sorgint al llarg del procés de catalogació de la festa. En el nostre cas això té lloc a principis de l'any 2009.

Si finalment acaba reeixint, el Govern de Catalunya és qui té la potestat de declarar les festes i elements festius patrimonials o tradicionals d'interès nacional, mentre que la declaració de les festes populars d'interès cultural correspon al conseller o consellera de Cultura.

## **EL PROCEDIMENT**

Un cop nomenats els respectius interlocutors, es comença el procediment en el qual cal lliurar tota la documentació que se sol·licita per tal de justificar o demostrar l'oportunitat de ser inclosos en el Catàleg Festiu de Catalunya. És així com es va elaborant un dossier que inclou una memòria documentada sobre la història, les característiques actuals, els elements que conformen la celebració i la implantació de la festa.

## **Els orígens de la festa**

D'aquesta manera es comença a fer una aproximació als orígens de la festa. Sens dubte la festa en honor a sant Antoni Abat, patró dels animals, es vincula a l'origen agrícola de la població, quan la majoria dels habitants d'Ascó treballaven la terra, ja fos com a propietaris (els menys) o com a jornalers, parcers o mitgers. A més, molts d'aquests disposaven d'animals de peu rodó per dur a terme les activitats pròpies del treball agrícola. La festa coincideix en el tram final de la collita de l'oliva, l'última de les grans recol·lectes de fruit de la temporada, abans de l'arribada del fred més intens que acostuma a esdevenir aquells dies de gener. Per tant, el final de la collita esdevé un bon moment per tal de fer una celebració col·lectiva.

La festa de Sant Antoni, vinculada al cicle agrícola, també té una espècie de relació amb el solstici d'hivern. Alguns estudiosos han volgut veure en la foguera que crema al mig del pla de l'església al llarg dels dies de festa un paral·lelisme amb la foguera de Sant Joan, al solstici d'estiu. En aquest cas com un ritual per donar escalfor a la terra i fer la petició al sol que després del fred, les boires i les glaçades de l'hivern, quan el camp queda esmorteït, tingui la capacitat un cop més de fer-la renéixer amb el bon oratge de la primavera i que els asseguri unes bones collites.

Sigui com sigui, trobem que en els orígens de la festa de Sant Antoni s'hi aplega una doble connotació: pagana —la sol·licitud d'escalfor al sol— i religiosa —la devoció al sant en agraïment pel final de les collites i per guardar els animals.

### **Característiques actuals**

De les comarques del Camp i de l'Ebre, un dels indrets amb major arrelament de la festa és Ascó, tot havent estat capaç de conservar un caramull de rituals tradicionals, havent-se sabut adaptar —quan així ha calgut— i superar els obstacles que imposa la modernitat. El manteniment tan viu de la festa ha estat possible perquè la comunitat s'hi identifica, l'entén com un llegat cultural de tot el col·lectiu i la fa perviure amb un notable estat de salut, i el que també és important, amb una participació activa i molt equilibrada a tots els actes, ja siguin religiosos, lúdics, socials i culturals.

D'aquest important corpus festiu de petites tradicions que s'han conservat de generació en generació en destaquen la plega o capta de diners, la recollida de la llenya que deixen els veïns per mantenir encesa la gran foguera, els Tres Tombs, la donació del pa beneït per als animals, el custodi durant tot l'any de la imatge del sant a casa del Clavari (fig. 1), la processó per anar a recollir la imatge i dur-la a l'església per celebrar la Santa Missa, l'encesa de la foguera i les dansades de la jota d'Ascó, la rifa d'una imatge del sant per recollir diners per a la Parròquia...

Igual que la festa a la plaça, mereixen especial esment les corrides de cavalls, rucs i matxos, i el que comporta com són la figura de l'aviador, encarregat de donar la sortida a les corrides i del qual depenen els corredors, la música exclusiva de les corrides que els músics interpreten un cop iniciada la cursa i un cop els genets enfilen la recta d'arribada, el fet que qui guanya és l'animal, no el genet, i finalment l'atorgament dels tradicionals premis de galls i cebes per als tres primers classificats en aquestes proves.

Altres elements de més recent incorporació o recuperació han estat els sopars populars, al pla de l'Església, entorn la foguera, la tarda de jocs tradicionals amb la recuperació de les corrides de la forca i de les pedres, el joc de la trisella o la tirada de birles, entre altres, o la festa jove —amb actuacions musicals i discoteca mòbil.



*Fig. 1. Processó de trasllat de la imatge de Sant Antoni des de l'església a la casa del Clavari (Focus, 2005)*

## **El model de festa**

El model de festa que ha estat àmpliament estudiat<sup>1</sup> conclou que Sant Antoni d'Ascó se sustenta sobre tres pilars, com són la vessant religiosa, la vessant lúdica i la vessant social.

El sentit religiós de la festa es fa palès amb la implicació de la Parròquia de Sant Joan Baptista en l'organització, a través del Clavari i els Majorals —tot i que avui dia sigui més aviat quelcom simbòlic. Sense obviar aquells actes d'un caràcter marcadament religiós.

La vessant lúdica es plasma de forma definitòria en les corrides de cavalls, matxos i rucs, cita ineludible cada migdia de la festa, ja sigui al circuit de Sant Antoni de la Fontxinxella o bé al carrer dels Clots, tot recuperant un tram tradicional d'un antic circuit urbà (fig. 2).

Finalment, l'aspecte social es conjuga en la festa a la plaça, en les ballades de jota al voltant de la foguera, en els àpats populars, en les retrobades de veïns, però també en l'acollida dels visitants... (fig. 3).

És per aquests motius que s'ha definit la festa de Sant Antoni d'Ascó per ser un model d'equilibri, amb tres aspectes cabdals, tots tres imprescindibles per entendre la bona salut de la festa, i així entès pels mateixos veïns que viuen la festa com un tot. Juntament amb aquest criteri d'equilibri, hi ha un altre fet que es destaca, com és que aquests elements s'han mantingut inalterables en el



*Fig. 2. Un dels elements més característics de la festa són les corrides de cavalls, rucs i matxos al circuit de la Fontxinxella. Des de l'any 2000 s'han recuperat també al carrer dels Clots; a la fotografia es veu l'imatge d'una simpàtica corrida de rucs el 2009 (Biel Pubill)*



*Fig. 3. La plaça de l'Església esdevé el centre neuràlgic de la festa de Sant Antoni, i són la foguera i la jota que es balla al seu voltant dos dels elements patrimonials més emblemàtics (Biel Pubill, 2009)*

temps o, en tot cas, amb petites adaptacions a les circumstàncies. Probablement això es deu al fet que els organitzadors de la festa, els Majorals, es renoven cada tres anys, amb la qual cosa sempre hi ha aire fresc i il·lusionat, i de forma molt fidel conserven ben vives les tradicions.

### Les referències més antigues

En aquest procés va caldre constatar l'antiguitat dels elements de la festa. En aquest sentit es van compilar i adjuntar una sèrie de documents per demostrar la presència secular d'alguns dels elements que avui dia encara formen part dels trets distintius de la festa de Sant Antoni d'Ascó:

— **Els Ordinaments de la Vila de 1520.** És el document més antic en el qual el cronista local Carmel Biarnés situa l'origen d'una dansa pròpia a l'època morisca. En la publicació *Sant Antoni mos guardo!* (Pubill i Raduà, 2005) es diu:

La jota és la dansa representativa dels pobles que banya l'Ebre però se'n desconeix l'origen. En el cas d'Ascó, possiblement el document més antic que en dóna notícia siguin els *Ordenaments fets y ordenats per los Honorables Jurats y Prohoms de la Vila d'Ascó... ab exprés consentiment del Noble Fray Don Martin de Lanuça...* de 1520, on es pot llegir, relacionat amb el ball: "Ytem: que ningú sia osat de ballar en balls publichs, que porte los cabells lligats, ya sia fadrí, com casat, sota baix la pena de sinch sous."

— **L'albarà del retaule de Sant Antoni (1739).** És el primer document en el qual es parla del retaule al patró de la festa. A més, apareix la figura del Clavari, que actualment és la persona que custodia la imatge del sant, però que antigament estava relacionat amb els afers econòmics de l'administració municipal o l'administració eclesiàstica. Diu així:

Cluari Agustí Vallès pagareu a Francesc Vila 9 lliures 8 sous y son per fusta [que] ha venut a la Vila per al retaule de Sant Antoni Abad per ordre dels Srs. Regidors. Dat en Casa de la Vila als 3 de gener de 1739.

— **Les ordenances municipals de 1925.** L'article 26 de les esmentades ordenances donen instruccions de com calia comportar-se en el transcurs de les corrides de cavalls, matxos i rucs, sota pena de multa:

Los que en las corridas que con motivo de festejos públicos se celebrarán según costumbre en esta localidad, tocasen, pegasen e hicieren señas con palos a las caballerías que tomen parte a ellas e hicieren ademanes que pudieran espantarlas o extraviarlas del rumbo que deben seguir, pagarán la multa correspondiente.

— **Els resultats de les corrides de 1964.** Unes graelles en les quals apareixen els noms dels participants a les tradicionals corrides dels dies 18 i 19 de gener de 1964, amb la classificació en funció de la puntuació obtinguda als esprints. També ens informa dels premis —galls i cebes— i la quantia econòmica que percebien els tres primers classificats.

## La participació els darrers anys

Dins del procés calia presentar un estudi sobre la participació de la festa en els darrers anys. Tot i la dificultat que podia suposar, es va remarcar especialment que, com acostuma a succeir en les festes majors dels llocs petits, és motiu de trobada dels vilatans, però també d'aquells asconencs que per diferents motius ja no viuen al poble i hi tornen coincidint amb la celebració. A més, en tractar-se d'una festivitat que aplega tot un seguit de particularitats que li donen molta identitat, també fa que gent vinguda d'arreu s'interessi per la festes de Sant Antoni i visiti la població en aquelles diades.

Les dades que es poden facilitar quant a participació de la gent a la festa la podem trobar, per exemple, en la quantitat d'àpats que es preparen amb motiu dels sopars populars que es reparteixen. Aquestes són les úniques dades indicatives que podem referir respecte als darrers anys: l'organització prepara entre 1.200 sopars (el divendres i el diumenge) i 1.500 sopars (el dissabte) —tinguem en compte que parlem d'un poble que ronda els 1.700 habitants. D'altra banda, algun cop s'ha calculat que la gent que assisteix com a públic a les tradicionals corrides se situaria al voltant del miler de persones.

Es pot concloure que la implicació dels veïns a la festa és absoluta i precisament s'entén que la seva participació farà la celebració molt més llúida. Sant Antoni d'Ascó ha sabut conservar i transmetre la idea que és una festa popular, del poble i per al poble. I a més, han entès que és un bon aparador del poble i de la seva gent amb vista a la molta gent que visita Ascó durant aquells dies.

## Estatuts dels responsables de l'organització

La festa de Sant Antoni d'Ascó està organitzada pels Majorals, els quals s'encarreguen de tenir cura de tots els detalls de la celebració. Les figures dels Majorals estan vinculades a l'organigrama de la parròquia, tot i que avui de forma testimonial. Respecte al patrocini de la festa, aquesta recau gairebé en la seva totalitat en l'Ajuntament de la població.

No existeixen uns estatuts que contingui les feina a desenvolupar pels responsables i organitzadors de la festa, però sí que hi ha unes tasques i funcions clarament definides i conegudes per tothom i que desenvolupen els Majorals al llarg dels tres anys en els quals tenen encomanada la feina de preparar la Festa Major d'hivern d'Ascó.

Els Majorals són tres persones que, durant tres anys, tenen cura de la festivitat. Un dels quals, rotatòriament, rep el nom de Clavari i tindrà la responsabilitat de custodiar la imatge de sant Antoni a casa seva. Aquesta tradició és viscuda, encara i avui, amb tota normalitat independentment que els majorals siguin o no practicants i tinguin més o menys vinculació a l'Església.

D'ells i de la seva activitat i compromís dependrà que se segueixi vivint amb il·lusió i complicitat col·lectiva la festivitat de Sant Antoni d'Ascó. Pubill i Raduà (2009) resumeixen les funcions en els ítems següents:

— Conservar els elements patrimonials materials de la festa (imatge del sant).

— Mantenir tots els elements patrimonials immaterials que la particularitzen i la defineixen (els Tres Tombs, la benedicció, la plega, la foguera, la jota, les corrides...).

— Preservar i perpetuar amb coherència, concòrdia i equilibri tots els elements patrimonials que diríem espirituals, eteris, que no es veuen però són fortament viscuts: ens referim als sentiments, als esforços, a les il·lusions que fan que creixi la consciència col·lectiva de fer i de viure una experiència única.

### **El protocol de la festa**

No existeix un protocol escrit sobre la festa, però tothom té clar una sèrie de rituals que com si d'un protocol es tractés, es van repetint any rere any.

La vespra de la festa, quan es fa la plega pels carrers del poble, el Clavari i els Majorals duen els plats per fer la capta de diners. En aquest cas és el Clavari, la família del qual custodiarà la imatge del sant durant tot any, qui porta el plat de sant Antoni.

Als Tres Tombs el nou Clavari és l'encarregat de dur la bandera de Sant Antoni i de presidir el seguici. En finalitzar el recorregut, i ja de retorn a la plaça, el mossèn procedeix a la benedicció dels animals, i el Clavari i els Majorals són els encarregats de repartir el Pa Beneït.

Després de la Missa Major en honor a Sant Antoni, es trasllada en processó la imatge del sant a la casa del nou Clavari, on romandrà fins a la festa de l'any següent. En aquesta ocasió els Majorals tornen a encapçalar el seguici, atès que ens adrecem a casa d'un d'aquests, el Clavari i, per tant, l'amfitrió.

A les corrides de cavalls, matxos i rucs també es té en compte una sèrie d'elements: hi ha l'aviador, que és l'encarregat de donar la sortida a les curses i que té certa autoritat, juntament amb els organitzadors, del desenvolupament d'aquestes i, per tant, del respecte de les normes. Finalitzades les curses, arriba el moment del lliurament dels premis. Les encarregades de fer aquesta tasca són les Pubilles i les Damisel·les.

A la tarda, l'encesa de la foguera a la plaça també segueix el seu protocol. Els Majorals acompanyats de les Pubilles i els Hereus, el mossèn i les autoritats municipals són els encarregats de voltar la foguera i amb les bengales procedir a l'encesa, un dels moments màgics de la festa. I tan bon punt s'eleven les primeres flames, comença el ball de la primera jota de les festes. Aquesta dansada està encapçalada pel Clavari i els Majorals, els quals ballen acompanyats de les Pubilles i els Hereus, tots amb una coca a la mà. Aleshores, i a poc a poc, s'hi van sumant els xiquets i les xiquetes que estan abillats amb el vestit tradicional català, i tots van dansant envoltant la foguera al ritme de les notes de la jota d'Ascó.



## La festa en imatges

Dins de l'extensa documentació que es va presentar, també hi va haver un apartat audiovisual que recollia una cinquantena de fotografies dels darrers anys cedides per Biel Pubill i que eren un reportatge dels diversos aspectes de la festa. També es va adjuntar un recull de 39 imatges antigues sobre les corrides de cavalls, matxos i rucs al carrer dels Clots i l'entrega de premis, que es van aplegar a partir del recull de fotografia antiga *Sant Antoni mos guardo!* (2005) de Biel Pubill i Josep M. Raduà.

Finalment Vídeo Ascó Televisió també es va implicar aportant un espot reportatge d'uns vint minuts de durada, un vídeo promocional d'un minut, un reportatge sobre la festa de 2008 i el vídeo de *La barraca de Sant Antoni*, representació que va tenir lloc a la festa de l'any 2006.

## Bibliografia de la festa

Per acabar, es va incloure una llista bibliogràfica on es dóna testimoni de la festa de Sant Antoni d'Ascó:

AA.VV. (2008): *La festa de Sant Antoni als Països Catalans*. Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre, Flix; col·lecció Daliner, 6.

FERRÚS, Jordi (2008): "Sant Antoni a Ascó, pervivència i projecció d'una festa", dins *La festa de Sant Antoni als Països Catalans*. Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre, Flix.

FIGUERES, Josep M. (coord.) (2007): *Cultura i municipi*. Departament de Periodisme i de Ciències de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona, Barcelona.

MASIP, Francesc (1999): *Història d'Ascó, crònica il·lustrada*. Ajuntament d'Ascó, Ascó.

PUBILL, Biel; RADUÀ, Josep M. (2004): *A misses dites*. Associació Cultural Lo Llaüt, Ascó, Gràfiques del Matarranya; col·lecció La Galvana, 4.

PUBILL, Biel; RADUÀ, Josep M. (2005): *Sant Antoni mos guardo!*. Associació Cultural Lo Llaüt, Ascó, Gràfiques del Matarranya; col·lecció La Galvana, 5.

PUBILL, Biel (2008): "Les corrides i els jocs tradicionals, la part més lúdica de la festa de Sant Antoni d'Ascó", dins *La festa de Sant Antoni als Països Catalans*. Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre, Flix.

PUBILL, Biel; RADUÀ, Josep M. (2008): "Protocol que sintetitza els elements més emblemàtics i singulars de la festa de Sant Antoni d'Ascó", dins *La festa de Sant Antoni als Països Catalans*. Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre, Flix.

PUBILL, Biel; RADUÀ, Josep M. (2010): "El majoral de Sant Antoni d'Ascó. Entre la tradició i la modernitat. La seva percepció de la festa", dins *Actes de les II Jornades d'estudi sobre la festa de Sant Antoni als Països Catalans*. Patronat de Sant Antoni, Manacor.

RADUÀ, Josep M. (2008): "Sant Antoni d'Ascó, un model de festa", dins *La festa de Sant Antoni als Països Catalans*. Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre, Flix.

### Més documentació

A més d'aquella documentació explícita que se sol·licitava per dur endavant la petició de declaració, també es van adjuntar altres elements amb la voluntat d'enfortir les possibilitats de la festa davant dels responsables de la gestió del patrimoni festiu de Catalunya. Així es va afegir un recull dels programes de la festa, les referències a la premsa des dels anys vuitanta fins avui en dia i també els pregons de la festa de Sant Antoni.

El Pregó de la festa és una activitat d'incorporació recent —des de 1998—, però que per la tipologia de les persones que l'han pronunciat, en moltes ocasions esdevé un testimoni de la festa en temps passats i explicats en primera persona o a partir dels records dels més grans.

### Les músiques

En el marc del dossier per al reconeixement de la festa també es van afegir les referències als CD que tenen enregistrats la música tradicional de la jota d'Ascó i de la música de l'aviada de les corrides de cavalls, matxos i rucs:

*Sant Antoni i el dimoni* (2003), recopilació de músiques de la festa de Sant Antoni arreu dels Països Catalans.

*Chicotén VI. Navegando por la música de tradición popular de Aragón y Catalunya* (2004). Prames, Saragossa.

També es van incloure les partitures d'aquestes peces musicals facilitades per l'Agrupació Musical d'Ascó i pel músic Bartolomé García-Plata Gironès.

### Els jocs de la festa

Des de l'any 2005, i amb aquesta voluntat de promocionar la festa, els organitzadors van promoure un joc de tauler anomenat *La corrida del ruquet*. Es tracta d'un joc de taula, que inspirat en el tradicional joc de l'oca, convida a la diversió lúdica, en aquest cas, però, contextualitzat amb elements propis de la vila i de la comarca com són els seus paisatges i els seus símbols, els edificis singulars, les ermites i capelletes, les menges típiques o els oficis tradicionals. L'altra referència del joc és, sens dubte, la Festa de Sant Antoni, i és que com el seu nom indica, es tracta d'una corrida com les que des de temps immemorial Ascó celebra amb motiu de la Festa Major d'hivern. El protagonista del joc és el mateix ruquet, que superant els obstacles de les caselles, i amb la sort que correspon en un joc d'atzar, ha de fer-se amb la victòria.

La idea del joc va néixer mentre els tres majorals anaven dissenyant i preparant la nova edició de la festa de Sant Antoni i, amb el convenciment que Ascó disposa d'una riquesa patrimonial que cal conèixer i preservar però també, i no menys important, que cal projectar amb orgull i seriositat. Això els va animar a crear i editar aquest joc de *La corrida del ruquet*, amb la voluntat de fer una eina pràctica i àgil, a través de la qual, tot jugant, ens ajuda a conèixer els nostres referents d'identitat.

El joc, il·lustrat acuradament i amb molt de tacte i sensibilitat per Jaume Ferrús Serra, consta d'un tauler, un dau i quatre fitxes. Les regles estan adaptades a motius locals, i sota la premissa "De ruc a ruc i tiro a veam què em surt" anem avançant —sempre que la sort acompanyi— per les seixanta-tres caselles del joc. Alguns exemples de les regles són aquests rodolins:

- *Has pujat al llaüt! N'avances vuit.*
- *D'Ascó és símbol el castell, per això n'avances un parell.*
- *Sant Antoni mos guardo! De prendre mal i de fe'n, per això avancem fins al tren.*
- *Al Pas de l'Ase t'estaràs fins que un tres no trauràs.*
- *Si birla fas, tres n'avançaràs.*

L'any 2006 els Majorals van fer una nova proposta de joc: *Xafa-la!* En aquesta ocasió, a partir del joc conegut tradicionalment amb el nom de Memory, es va pensar en un seguit d'imatges de la festa i que fossin representatives. El joc consisteix a posar un determinat nombre d'imatges de cap per avall i cada jugador, alternativament, ha d'aixecar-ne dues amb el propòsit d'aconseguir trobar la parella. Entre les il·lustracions hi ha la figura del sant, la foguera, els premis de les corrides penjats de la llança, la tirada de birles, la representació del joc de les arnelles, els músics, la corrida de cavalls i, com no podia faltar, la imatge del ruquet i també d'uns balladors de jota que, emmarcats amb color roig, particularitzen el joc convertint-se en fitxes que valen el doble, en tant que són característiques de la nostra festa. D'aquí també el nom del joc, *Xafa-la!*, recordant allò que els veïns més grans del poble expliquen, que, abans, qui podia trepitjar l'espardenya a la parella de ball tenia dret a fer-li un petó o bé a iniciar relacions serioses. Per a aquesta aventura lúdica es va comptar també amb els simpàtics i atractius dibuixos de Jaume Ferrús Serra, que va fer el joc molt visual —per tirar endavant la iniciativa es va comptar amb el suport de l'Associació Nuclear d'Ascó, que es va fer càrrec de les despeses de l'edició.

## La barraca de Sant Antoni

Com una pinzellada més que il·lustrés el dinamisme de la festa i la bona convivència entre tradició i modernitat, es va adjuntar l'adaptació d'un text teatral de la barraca de Sant Antoni, que va realitzar l'estudiós i cronista d'Ascó, Carmel Biarnés, l'any 1987, i que escenifica les temptacions del sant. Val a dir que aquests versos es van representar durant les festes dels anys 2006 i 2007.

## EL DESENLLAÇ

La documentació es va presentar al Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana el mes d'agost de 2009. El 13 de gener de 2010 el conseller de Cultura i Mitjans de Comunicació, Joan Manuel Tresserras, incoa expedient per a la declaració com a festa patrimonial d'interès nacional de la festa de Sant Antoni d'Ascó; i el 18 de gener de 2010 el Consell de la Cultura Popular i Tradicional va emetre un informe favorable sobre l'expedient de declaració de la festa, amb especial menció a les corrides del carrer dels Clots i el ball de la jota (fig. 4).

Finalment, el 25 de maig de 2010 i a proposta del conseller de Cultura, el Govern de la Generalitat acorda:

—1. Declarar festa patrimonial d'interès nacional la festa de Sant Antoni d'Ascó i definir-ne les característiques, que consten a l'annex.

—2. Inscriure la declaració de la festa al Catàleg del Patrimoni Festiu de Catalunya.

—3. Publicar íntegrament aquest Acord al DOGC [...], i notificar-lo a les persones o entitats responsables de l'organització de la festa o dels elements, a l'ajuntament i al consell comarcal corresponents.

La plasmació de l'acord va ser publicat al DOGC del 8 de juny de 2010 (número 5645).



Fig. 4. Diploma de reconeixement de Sant Antoni d'Ascó com a festa nacional d'interès patrimonial atorgat el 2010

Així la festa de Sant Antoni d'Ascó era reconeguda dins del patrimoni festiu català, la primera a rebre una distinció d'aquestes característiques a la Ribera d'Ebre.

Sant Antoni mos guardo!

## CARA AL FUTUR

Haver obtingut la distinció de festa patrimonial d'interès nacional no és un reconeixement individual a una persona o entitat, és un mèrit i un guardó per a tots els asconencs, els d'ahir i els d'avui, que han fet possible perpetuar i reproduir la festa en els anys, conservant com hem vist tot el caramull d'elements identificatius i tradicionals que li són propis i essent capaços d'afegir, amb coherència, nous elements que l'han fet més atractiva.

Però aquest reconeixement també és un honor i una responsabilitat dels asconencs cara al futur. Podríem caure en el parany de pensar que d'ara en endavant cal modificar la festa. Res més lluny del que cal fer! La distinció de festa patrimonial és, precisament, per haver mantingut un patrimoni que és inexistent o que ha perdut ingredients en d'altres indrets. Cal ser coherent, doncs, amb els trets identitaris i simbòlics de la festa i perpetuar-la en les seves característiques cabdals.

Tanmateix sí que aquesta acreditació ha de servir al poble d'Ascó per donar-lo a conèixer des d'una altra perspectiva, tot posant l'accent en l'àmbit cultural. S'obre, doncs, una possibilitat única de projectar la població que no hem de desaprofitar. El futur immediat passa per editar catàlegs descriptius de la festivitat, fer-ne difusió a través dels diversos mitjans de comunicació, fer-ne repercussió mediàtica, ésser un referent al Principat, projectar un centre d'interpretació de la festa de Sant Antoni que il·lustri el caràcter d'aquesta —com el que hi ha, per exemple, al Forcall, a Berga per donar a conèixer La Patum o a Valls per projectar el món casteller. La creació d'aquests productes paral·lels podrien ser atractius que engresquessin a visitants de cap de setmana a conèixer la nostra població i, de retruc, complementés l'oferta turística de la Ribera d'Ebre.

## FONTS I BIBLIOGRAFIA

*Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, núm. 5645 (8-6-2010).

PUBILL, Biel; RADUÀ, Josep M. (2005): *Sant Antoni mos guardo!*. Associació Cultural Lo Llaüt, Ascó, Gràfiques del Matarranya; col·lecció La Galvana, 5.

PUBILL SOLER, Biel; RADUÀ SERRA, Josep M. (2008): "Protocol que sintetitza els elements més emblemàtics i singulars de la festa de Sant Antoni d'Ascó", dins *Actes de les I Jornades d'estudi sobre la festa de Sant Antoni als Països Catalans*. Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre, Flix.

PUBILL SOLER, Biel; RADUÀ SERRA, Josep M. (2010): "El majoral de Sant Antoni d'Ascó. Entre la tradició i la modernitat. La seva percepció de la fes-

B. Pubill i J.M. Raduà

ta", dins *Actes de les II Jornades d'estudi sobre la festa de Sant Antoni als Països Catalans*. Patronat de Sant Antoni, Manacor.

## NOTES

1. Recordem que els dies 17, 18 i 19 de febrer es van organitzar a Ascó les primeres Jornades d'Estudi de la Festa de Sant Antoni als Països Catalans, en la qual hi participaren estudiosos de la festa d'arreu de Catalunya i que aquestes jornades van donar peu a l'edició de les ponències i comunicacions que es van reunir en el llibre que du el mateix nom de les jornades, editat pel CERE el 2008 dins la col·lecció Daliner, 6. Així mateix, el Patronat de Sant Antoni de Manacor va prendre el relleu i va organitzar les segones jornades a aquella població de les illes els dies 12 i 13 de juny de 2009. En les actes editades recentment hi apareixen més articles sobre la nostra festa.